

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії **Чепель Олександр Васильович**, 1979 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2003 році Академію державної податкової служби України за спеціальністю «Правоохоронна діяльність», працює заступником начальника 4-ї служби військової частини А 0504 Головного управління розвідки Міністерства оборони України, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Державного податкового університету, Міністерства фінансів України, м. Ірпінь, від «01» липня 2024 року № 891, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради –	Василя Толчія , доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України, директора навчально-наукового інституту права Державного податкового університету
Рецензентів –	Галини Дідківської , доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету Ігоря Грицюка , кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету
Офіційних опонентів –	Оксани Кучинської , доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України, професора кафедри кримінального процесу та криміналістики Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Ольги Римарчук , кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ,

на засіданні «28» серпня 2024 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» **Чепелю Олександрю Васильовичу** на підставі публічного захисту дисертації «**Процесуально-правове становище свідка в кримінальному процесі: стан, проблеми, перспективи вдосконалення**» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Державному податковому університеті,

Міністерства фінансів України, м. Ірпінь.

Науковий керівник доктор юридичних наук **Цюприк Ігор Володимирович**, професор кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, виконаного державною мовою, і є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, містить нові науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні теоретичних та правових проблем процесуально-правового становища свідка в кримінальному процесі, що має істотне значення для галузі знань 08 «Право». Зокрема, уперше запропоновано авторське визначення дефініції «свідок», під яким слід розуміти особу, якій можуть бути відомі будь-які відомості про обставини, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню, і яку залучено до участі у процесі в якості свідка в установленому законом порядку»; запропоновано авторське визначення дефініції «показання», під яким слід розуміти відомості, які надаються в усній або письмовій формі підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають значення для цього кримінального провадження, зафіксовані в належному порядку; сформульовано необхідність декриміналізації відмови свідка від давання показань; після застосування адміністративного штрафу, у якості покарання за повторну відмову від давання показань, за рішенням суду, запропоновано призначати адміністративний арешт тощо.

За своїм змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами).

Здобувач має 8 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України:

1. Чепель О. В., Габрелян А. Ю. Показання свідка в кримінальному процесі: поняття, зміст, вимоги. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 451-458. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/09/75.pdf>

2. Чепель О. В. Шляхи вдосконалення привілеїв свідка. *Економіка. Фінанси. Право*. 2023. № 12. С. 127-131. URL: <http://efp.in.ua/uk/journal-item/359>.

3. Чепель О. В., Габрелян А. Ю. Система прав свідка в кримінальному процесі: стан, проблеми та шляхи їх подолання. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 4. С. 168-180. URL: https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2023/nv4/NV_4-2023-168-180.pdf.

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

Офіційний опонент – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України **Кучинська Оксана Петрівна**, професор кафедри кримінального процесу та криміналістики Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Звертаю увагу на формулювання положень новизни дисертації О. В. Чепеля. Вказана частина роботи є її квінтесенцією, а тому науковцю доцільно приділяти формулюванню положень новизни чи не найбільше уваги. Будь-яке нове знання є кінцевим або проміжним результатом розвитку, що розглядається у порівнянні з попереднім станом об'єкта, який розвивається. Новизна з'являється за рахунок нового структурування вже наявних елементів згідно з новими завданнями розвитку права. Отже, зміст новизни дисертації становлять зміни, виявлені в складі об'єкта, його структурі і функціональних характеристиках. Для обґрунтованої оцінки якості дисертаційної роботи потрібен змістовний виклад наукових результатів. Необхідне чітке уявлення про те, в чому вони полягають. Дисертант занадто часто замість формулювання наукової новизни перелічує об'єкти чи проблеми, які досліджувалися, описує пізнавальні процеси, пріоритети в опрацюванні даної теми, але не саме положення новизни. Наприклад, дисертант вказує, що удосконалено наукові погляди щодо реалізації свідком права на користування послугами захисника, пропозиції щодо внесення доповнень до КПК України з метою врегулювання процесуального статусу адвоката свідка (правозаступника). Проте залишається загадкою, які саме пропозиції щодо внесення доповнень до КПК України були запропоновані дисертантом.

2. На думку опонента, під час викладення основних положень будь-якого наукового дослідження, спочатку потрібно визначити понятійний апарат теми, а потім генезу розвитку відповідного питання (тобто, слід було змінити послідовність підрозділів 1.1 та 1.2 дисертації).

3. Визначення предмета дослідження (с. 7 дисертації), повинно відповідати назві дисертації.

4. У підрозділі 3.2 дисертації автором комплексно досліджено проблематику права свідка на користування послугами захисника. Вважаємо, що при дослідженні цього питання, автору доцільно було б збільшити

наочність викладеного матеріалу, підкріпивши розкриту проблематику конкретними випадками з практики.

5. У час, коли в Україні планується оновлення кримінального законодавства, дисертанту слід було б зіставити його пропозиції по внесенню змін до КК України (в розрізі відповідальності свідка) з положеннями розробленого проекту КК України.

Офіційний опонент – кандидат юридичних наук, доцент **Римарчук Ольга Вікторівна**, доцент кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Робота виглядала б дещо змістовнішою за умови, що при проведенні аналізу відповідальності свідка в кримінальному процесі було б використано досвід не тільки країн ЄС, а також групи пострадянських країн, до якої входить Україна. Ґрунтовний аналіз особливостей кримінальної відповідальності свідка в цих країнах значно посилив би висновки і дав би змогу отримати додаткові дані, спрямовані на покращення процесуально-правового становища свідка в кримінальному процесі.

2. Уточнення потребує позиція автора щодо доцільності вдосконалення юридичної конструкції ст. 222 КПК України, адже, автор лише перелічує її недосконалості, не наводячи прикладів з практики та без обґрунтування на основі статистичних даних притягнення свідків до відповідальності за цією статтею.

3. Заслуговує на увагу висновок дисертанта про необхідність вирішення питання однакового розуміння та правильного застосування концепції «асиметрії доказів» на рівні прийняття Пленумом Верховного Суду роз'яснень рекомендаційного характеру. Разом із тим, висновки автора були б більш обґрунтованими, якби Чепель Олександр Васильович запропонував власне бачення такого «роз'яснення» з його відображенням в додатках.

Рецензент – доктор юридичних наук, професор **Дідківська Галина Василівна**, завідувач кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Одним із завдань, що автор дисертаційного дослідження, передбачає у вступі роботи є «дослідження проблематики та перспектив вдосконалення інституту привілеїв свідка». У зв'язку з цим в науковій новизні автору було б доцільно вказати, які ж перспективи вдосконалення інституту привілеїв свідка ним запропоновані, але на противагу цьому дисертант лише відмічає в науковій новизні, що ним «удосконалено наукові погляди щодо реалізації свідком привілеїв, пропозиції про необхідність введення в законодавчий обіг поняття «привілеї свідка», надання йому теоретичного опрацювання, створення комплексної системи норм для забезпечення реалізації привілеїв такого роду». Саме тому, враховуючи повноту та системність дисертаційного дослідження, постає необхідність в ширшому розкритті у новизні та наведенні конкретних перспектив вдосконалення інституту привілеїв свідка.

2. В ході дослідження генези розвитку інституту свідка в кримінальному процесуальному праві автор прийшов до висновку, що «інститут свідка

поступово вкоренився в нормах спочатку звичаєвого права, а потім, з виникненням і розвитком держав та їх правових систем, закріпився в законодавстві, яке регулює розслідування кримінальних злочинів. Процесуальний інститут свідка набув своїх сучасних рис в кінці ХХ ст. Однак, в законодавстві цього періоду чітко визначення поняття «свідок», його обов'язків і, тим більше, прав було все ще відсутнє. Прийняття нового КПК України стало нагальною необхідністю для країни, завдяки чому оновлення отримав й інститут свідка та ін.». Але з тексту та змісту роботи видається за доцільне конкретизувати, які саме етапи розвитку пройшов інститут свідка в кримінальному процесуальному праві (як приклад: етап Середньовіччя, імперський етап, радянський етап, новітній етап).

3. Системний аналіз норм кримінального процесуального, кримінального та адміністративного законодавства України дозволив автору виділити три види відповідальності свідків як учасників кримінального провадження: 1) процесуальну – полягає у накладенні на порушника грошових стягнень чи застосування приводу, тобто примусового супроводження особи до місця виклику (ч. 1 ст. 139, ч. 1 ст. 327 КПК України); 2) кримінальну – вчинення злочину, передбаченого нормами КК України (стст. 384, 385, 387 КК України); адміністративну – вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого нормами Кодексу України про адміністративні правопорушення, тягне за собою накладення штрафу (стст. 185-3, 185-4 КУпАП). З урахуванням специфіки дослідження, як підкреслив автор, він присвятив свою увагу лише аналізу кримінальної відповідальності свідка в кримінальному процесі. З цим можна погодитись, проте не зовсім зрозуміло, чому п. 2.3 в змісті роботи носить назву «Відповідальність свідка в кримінальному процесі», а не «Кримінальна відповідальність свідка в кримінальному процесі».

Рецензент – кандидат юридичних наук, доцент **Грицюк Ігор Васильович**, доцент кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету, надав позитивну рецензію із зауваженнями:

1. У підрозділі 2.3 «Відповідальність свідка в кримінальному процесі», необхідно було розглянути не тільки кримінальну відповідальність, а також співвідношення кримінальної, процесуальної та адміністративної відповідальності свідка.

2. Дисертант зазначає, що у практиці правового регулювання діяльності адвоката свідка сформувалися два основні підходи. Перший полягає у закріпленні статусу адвоката свідка в окремій статті кримінального процесуального кодексу чи закону з детальним визначенням його прав. Другий зводиться до проголошення права свідка користуватися допомогою адвоката, тоді як його права закріплюються у вигляді бланкетних посилань на права інших учасників кримінального процесу. З урахуванням вітчизняної правозастосовної практики автор вважає за доцільне застосувати у КПК України перший підхід, закріпивши права адвоката свідка окремою нормою. Проте, зазначена позиція видається спірно, бо КПК України не містить окремих норм щодо прав захисника (адвоката) підозрюваного, обвинуваченого,

закріплюючи, Кодекс встановлює, що захисник користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, захист якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена захиснику (ч. 4 ст. 45 КПК України). Можливо було б за доцільне розширити права свідка, передбачивши, що адвокат користується процесуальними правами свідка, представництво якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо свідком і не може бути доручена захиснику.

3. Позитивне враження від дослідження посилилося б, якщо автор більш детально навів зарубіжні особливості обсягу прав, обов'язків та відповідальності свідків.

4. На думку рецензента, дисертанту доцільно було б звернути увагу на співвідношення перспектив вдосконалення процесуально-правового становища свідка в кримінальному процесі з умовами воєнного стану та формувати свої пропозиції враховуючи реалії сьогодення.

Голова ради – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України **Топчій Василь Васильович**, директор навчально-наукового інституту права Державного податкового університету, без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 (п'ять) членів ради,

«Проти» НЕМАЄ членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Олександрю Чепелю** ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Василь ТОПЧІЙ

